

Anni Jäntti, Anna-Aurora Kork,
Kaisa Kurkela, Ulriika Leponiemi,
Henna Paananen, Lotta-Maria Sinervo
& Sanna Tuurnas (TOIM.)

Hallinnon tutkimuksen tulevaisuus

Vastapaino
Tampere 2022

DOI: 10.58181/VP9789517689953

Tämän teoksen Open Access -editio on lisensoitu CC BY-NC-ND 4.0 -käyttöluvalla. Voit jakaa avoimen kirjan, mutta sinun on mainittava lähde asianmukaisesti.

Et voi käyttää aineistoa kaupallisiin tarkoituksiin, eikä tehdä siihen muutoksia.

Tarkastele käyttö lupaa osoitteessa:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fi>

Tämän kirjan avoimen julkaisemisen (Open Access) ovat rahoittaneet:

- Tampereen yliopisto
- Focus Localis
- Hallinnon tutkimuksen seura

Maksullinen painettu kirja ja sähkökirja (ePub) ovat myös saatavilla.

© Vastapaino, tekijät

ISBN 978-951-768-995-3 (painettu kirja)

DOI: 10.58181/VP9789517689953 (Open Access)

Kustannusosakeyhtiö Vastapaino
Yliopistonkatu 60 A
33100 Tampere
www.vastapaino.fi

Sisällys

Esipuhe 9

Hallintotieteellinen tutkimus muutoksen kohteena ja tekijänä | Henna Paananen, Anni Jäntti, Anna-Aurora Kork, Kaisa Kurkela, Ulriika Leponiemi, Lotta-Maria Sinervo & Sanna Tuurnas **13**

I TIETEENALAN MONITAHOINEN JA MUUTTUVA IDENTITEETTI

Hallintotieteellinen tutkimus hallinnon ja politiikan rajalla | Kanerva Kuokkanen, Stefan Sjöblom, Isak Vento & Sebastian Godenhjelm **39**

Hallinnon tutkimuksen vapaus poliittisen ja hallinnollisen ohjauksen näkökulmasta | Niina Mäntylä, Jari Autioniemi, Jonna Kosonen, Hanna Partinen & Hanna-Kaisa Pernaa **59**

Paradoksit julkisen johtamisen uudelleenajattelun mahdollistajana | Esa Hyyryläinen, Jari Autioniemi & Kirsi Lehto **83**

Ilmiölähtöinen hallinta sotkuisessa maailmassa | Harri Jalonen, Kaisa Lähteenmäki-Smith, Samuli Manu, Petri Uusikylä & Minna Branders **105**

II TUTKIMUKSEN MONIMUOTOISUUS

Pohjoismainen vertailu hallintotieteellisen

tutkimuksen täydentäjänä | Linnéa Henriksson, Siv Sandberg, Nina Tynkkynen & Sari Pikkala **131**

Kertomukset hallinnon tutkimuksessa | Paula Rossi,

Samuli Björninen, Matias Nurminen ja Maria Mäkelä **153**

Vaikuttavuuden arviointi ja johtaminen julkisissa

palveluissa | Elsa Paronen, Tomi Mäki-Opas & Johanna Lammintakanen **175**

Muutosprosessien dynamiikka tutkimuskohteena |

Nina Lunkka, Sanna Laulainen & Helena Taskinen **197**

III TIETO JA TIETÄMISEN TAVAT MUUTOKSESSA

Julkisen hallinnon tiedonmuodostus | Harri Laihonen,

Anna-Aurora Kork, Lotta-Maria Sinervo & Petra Kokko **221**

Asukastiedon hyödyntämisen kipupisteet

yhteiskehittämisessä | Sanna Tuurnas, Anni Jäntti, Helka Kalliomäki, Kaisa Kurkela & Pauliina Lehtonen **245**

Kestävyyden tulkinta kaupunkitalouden johtamisen

kysymyksenä | Lotta-Maria Sinervo & Harri Laihonen **269**

Luottamuksen käsite kriittisen tarkastelun kohteena |

Ossi Heino & Jarmo Houtsonen **291**

IV HALLINTOTIETEELLINEN TUTKIMUS YHTEISKUNNALLISESSA MURROKSESSA

Kestävä kehitys paradigmuutoksena hallinnon

tutkimuksessa | Liisa Häikiö & Vivi Niemenmaa 315

Innovaatiopolitiikan kehitys Suomessa | Jari Kolehmainen,

Markku Sotara & Valtteri Laasonen 341

Osallistuva seutulainen ja demokratia kaupunkiseutujen

suunnittelussa | Kirsi Pauliina Kallio, Jouni Häkli & Olli

Ruokolainen 365

Kuntajohtajuustutkimuksen tila ja tulevaisuus | Anni

Jännti, Henna Paananen, Jonne Parkkinen, Arto Haveri &

Jenni Airaksinen 391

Liite 415

Kirjoittajat 417

Pohjoismainen vertailu hallintotieteellisen tutkimuksen täydentäjänä

LINNÉA HENRIKSSON, SIV SANDBERG, NINA
TYNKKYNEN & SARI PIKKALA

Kansainvälisissä vertailevissa tutkimuksissa kaikki viisi Pohjoismaata erottuvat usein yhtenäisenä maaryhmänä. Suomelle muut isommat Pohjoismaat ovat luonteva vertailukohta¹. Esimerkiksi lainsäädäntöä uudistettaessa on lähes itsestään selvää, että hallituksen esitys sisältää muiden Pohjoismaiden vastaavia ratkaisuja koskevan katsauksen. Monet globaalit ja eurooppalaiset ilmiöt, kuten muuttoliikkeiden aiheuttama paine tai kestävän kehityksen vaatimukset, edellyttävät hallinnon tutkijoilta kysymyksenasetteluja, joissa vertailu on olennainen osa tutkimustehtävää. Voiko pohjoismaisista vertailututkimuksista oppia jotain uutta? Väitämme, että voi. Hyödyntämällä Pohjoismaiden tarjoamaa ainutlaatuista vertailuasetelmaa on mahdollista erottaa yleiset lainalaisuudet yksittäisistä havainnoista ja ymmärtää ilmiöiden syitä ja taustatekijöitä. Tällä on erityistä merkitystä hallinnon tutkimuksen tulevaisuudelle, sillä vertailu

1 Tässä artikkelissa emme huomioi Islantia.

auttaa hahmottamaan sitä, mikä on mahdollista, todennäköistä ja toivottavaa. Pohjoismaisen vertailun avulla voimme pohtia sitä, mitä erilaiset hallintoa koskevat vaihtoehdot ja mahdollisuudet voivat tarjota niin hallinnon tutkimukselle kuin käytännöllekin.

Pohjoismaat ovat kooltaan, sijainniltaan ja yhteiskuntamalliltaan melko samanlaisia. Niitä yhdistävät samat perusarvot, kuten demokratia, tasa-arvo, yhdenvertaisuus, hyvinvointi sekä luonto- ja ympäristöarvojen korostaminen. Hallinnossa yhteisiä piirteitä ovat muun muassa suuri julkinen sektori sekä kuntien merkittävä rooli palvelujen tuottajina ja paikallisdemokratian ylläpitäjinä, samoin kuin läpinäkyvyys, hallinnon hajauttaminen, sääntöihin perustuva ohjaus ja helppo saavutettavuus.² Pohjoismaiden poliittisten ja hallinnollisten järjestelmien ja käytäntöjen välillä on kuitenkin myös eroja. Esimerkeiksi voidaan nostaa vaalijärjestelmiin, aluehallintoon ja osallistumisen perinteeseen liittyvät erot. Myös hallintotieteellisen tutkimuksen painopisteissä ja tavoissa tarkastella hallinnon ilmiöitä on eroavaisuuksia.

Kaikki tiedontuotanto perustuu jossakin määrin vertailuun, sillä uusi tieto suhteutuu aina tavalla tai toisella olemassa olevaan tietopohjaan. Vertailu auttaa tunnistamaan eroja ja yhtäläisyyksiä sekä niiden syitä ja lisää siten ymmärrystä tutkimuskohteen eri ominaisuuksista. Vertailujen kautta voidaan esimerkiksi havainnollistaa eroja hallinnon rakenteissa, jolloin seuraavassa vaiheessa voidaan tutkia näiden erojen merkitystä muille ilmiöille. Voimme lisätä havaintojemme ja päätelmiemme luotettavuutta vertaamalla useita tapauksia keskenään tai tarkastelemalla samoja muuttujia erilaisissa yhteyksissä. Vertailuja voidaankin pitää yhtenä hallintotieteellisen tutkimuksen kulmakivistä.

2 Jacobsson ym. 2004; esim. Greve ym. 2016.

Tieteellisessä vertailussa on tarkkaan määriteltävä ne tutkimuskohteen ominaisuudet, joita halutaan verrata. Hallintotieteessä vertailu voi kohdistua esimerkiksi tiettyyn hallinnon sektoriin, organisaatioon, tasoon, toimintoon, käytäntöön, tavoitteeseen tai ilmiöön. Jos vertailukohteiden valintaa ei ole tehty huolella ja kohteet ovat liian kaukana toisistaan, voi huomio kohdistua eroihin, jotka eivät ole tutkimusongelman kannalta oleellisia. Tunnusomaista vertailevalle tutkimusotteelle on pyrkimys minimoida ulkoisten tekijöiden vaikutus tutkimusasetelmaan esimerkiksi vakioimalla.³ Kun tutkimuksen kohteina ovat hallinto ja politiikka, vakiointi on yksinkertaista tehdä vertaamalla samantyyppisiä maita. Monin tavoin toistensa kaltaisten Pohjoismaiden vertailu onkin yleistä kaikissa yhteiskuntatieteissä, niin sosiologiassa, sosiaalipolitiikassa, valtiotieteessä kuin hallintotieteessäkin. Hallintotieteellisiä vertailuja tehtäessä ja vertailukohteiden valinnassa on hyvä pitää mielessä, että Pohjoismaiden yhteiskuntien välillä on esimerkiksi talouteen ja ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä eroja, jotka heijastuvat monin tavoin myös hallintoon. Suomi, Ruotsi ja Tanska ovat Euroopan unionin jäsenmaita, mutta Suomi on ainoa euroalueeseen kuuluva Pohjoismaa. Norjan ja Ruotsin taloudet ovat vahvuudessaan omaa luokkaansa, Tanska puolestaan on sekä taloudellisesti että kulttuurisesti muita Pohjoismaita läheisemmin yhteydessä Keski-Eurooppaan. Suomi ja Ruotsi ovat olleet sotilaallisesti liittoutumattomia⁴, kun taas Islanti, Norja ja Tanska kuuluvat sotilasliitto Natoon.

Esittelemme artikkelissa vertailevan hallintotieteen tutkimuksen lähtökohtia, käytäntöä ja tulevaisuutta erityisesti pohjoismaisesta näkökulmasta. Kuvaamme Pohjoismaisen hallinnon tärkeimpiä eroja ja yhtäläisyyksiä ja luomme lyhyen

3 Ragin 1989; Kekkonen 2008, 32–37.

4 Suomi ja Ruotsi hakivat Naton jäsenyyttä toukokuussa 2022.

katsauksen hallintotieteellisen tutkimuksen painopisteisiin eri Pohjoismaissa. Perustelemme vertailevan lähestymistavan tarpeellisuutta ja lisäarvoa nostamalla esimerkinomaisesti esiin kaksi ajankohtaista tutkimusaluetta, jotka kuuluvat omiin tutkimusintresseihimme. Ensimmäinen esimerkkinne koskee alueellisen ja paikallisen tason hallintouudistuksia, joissa korostuu hallintotradition, paikallisen politiikan ja eri hallintotasojen välisen tehtävänjaon merkitys. Toinen esimerkkinne koskee ympäristöpolitiikkaa ja -hallintoa ja ilmentää perinteiset sektorirajat ylittävän ja erilaisia ohjauskeinoja edellyttävän hallinnon (hallinnan) tutkimusta. Molemmat esimerkit tuovat esiin hallintotieteen kohteena olevien ilmiöiden poliittisen ulottuvuuden, joten artikkelimme valaisee myös hallinnon ja politiikan rajapintaan kohdistuvaa tutkimusta Suomessa ja muissa Pohjoismaissa.

Pohjoismaisen hallinnon erot ja yhtäläisyydet: Länsipohjoismainen ja itäpohjoismainen hallintomalli

Hallinnon perusrakenteeltaan Pohjoismaat, Suomi mukaan lukien, ovat hajautettuja yhtenäisvaltioita, joiden tunnuspiirteisiin kuuluvat muun muassa yleiset hyvinvointipalvelut ja vahva kuntasektori. Perusrakenteeltaan yhteneväinen Pohjoismaiden ryhmä on perinteisesti jaettu edelleen kahteen alaryhmään. Tanska ja Norja edustavat länsipohjoismaista (*västnordisk*) hallintomallia ja Ruotsi ja Suomi itäpohjoismaista (*östnordisk*) hallintomallia.⁵ Länsipohjoismaiselle mallille ominaista on ministerien ja ministeriöiden vahva asema suhteessa muuhun hallintoon. Ruotsin ja Suomen itäpohjoismaisessa mallissa on puolestaan pidetty tärkeänä, että valtion virastoilla, kuten myös kunta- ja aluehallinnolla, on lakiin perustuva itsenäinen harkin-

5 Wockelberg & Öberg 2016.

tavalta, eivätkä ne ole suoraan hallituksen tai tietyn ministeriön määräysvallan alaisia.

Vaikka läntisen ja itäisen hallintomallin juuret ovat kaukana maiden yhteisessä historiassa, näkyvät yllä kuvatut mallien väliset erot tänäkin päivänä hallinnon ja politiikan arjessa. Esimerkkinä voidaan käyttää vuonna 2020 alkaneen koronakriisin hoitoa. Maiden koronatoimien erot ovat helpommin ymmärrettävissä, jos niitä tarkastellaan hallintomallien eroista käsin: Tanskassa ministerillä on erittäin laajat valtuudet ohjata oman hallinnonalansa viranomaisten toimintaa, kun taas ruotsalainen ministeri voisi joutua oikeuteen puuttuessaan yksittäisen viranomaisen tai kunnan toimintaan.⁶ Myös Suomessa itäpohjoismaiselle mallille tyypillinen viranomaisten itsenäinen rooli suhteessa hallitukseen on ollut keskustelun aiheena koronakriisin aikana.

Länsi- ja itäpohjoismaisten mallien välisten erojen tiedostaminen auttaa ymmärtämään kuntien ja valtion välisen suhteen eroja maiden välillä. Tanskassa ja Norjassa valtio ohjaa kuntien taloutta huomattavasti Suomea ja Ruotsia yksityiskohtaisemmin. Norjassa kuntien veroprosentista päättää kunnanvaltuuston sijaan eduskunta, *Stortinget*. Ruotsissa ja Suomessa kuntien verotusoikeudesta säädetään perustuslaissa ja kunnilla on laaja autonomia taloudellisten asioiden hoidossa.⁷

Pohjoismaisilla vertailuilla on käytännönläheistä arvoa niin ajankohtaisten tapahtumien ja ratkaisujen arvioinnissa kuin hallinnon rakenteiden ja toimintatapojen muutosten valmistelussakin. Jos halutaan esimerkiksi ennakoida, mitä tapahtuisi, jos eduskunta ohjaisi kuntien taloutta tiukemmalla otteella, voidaan hyödyntää Norjaa koskevaa tutkimustietoa. Jos taas halutaan selvittää ministerin omaan hallinnonalaan kohdistu-

6 Statskontoret 2020.

7 Baldersheim ym. 2017; Ladner ym. 2019; Sletnes ym. 2013.

van ohjausvallan kasvattamisen vaikutuksia, voivat Tanskan ja Ruotsin keskenään vastakkaiset esimerkit antaa eväitä hyötyjen ja haittojen punnitsemiseen.

Suomen ja Ruotsin yhteisen historian vuoksi keskushallintojen virastorakenteessa on osittain samoja piirteitä: virastojen asema suhteessa ohjaavaan ministeriöön on itsenäisempi kuin vastaavilla virastoilla Tanskassa ja Norjassa. Ministeriöiden aseman ja toimivallan osalta Suomi on kuitenkin lähempänä Tanskaa ja Norjaa kuin Ruotsia. Suomessa, Tanskassa ja Norjassa ministerillä ja ministeriöllä on itsenäinen toimivalta toimialallaan. Ruotsissa hallitus toimii kollektiivina, ja vuodesta 1997 alkaen kaikki ministeriöt toimivat ainakin muodollisesti yhtenä viranomaisena, eikä yksittäinen ministeri voi puuttua ministeriön hallinnonalan viraston toimintaan. Ruotsin hallituksen kollektiivinen luonne tulee esille etenkin isoissa linjauksissa, joissa yksittäisen ministerin asema on heikompi kuin Suomessa tai Tanskassa.⁸

Suomen hallinnon erityispiirteet

Suomalaisessa hallinnossa on joitakin piirteitä, joiden suhteen poikkeamme kaikista muista Pohjoismaista. Suomessa hallinnon rakenteista ja toiminnasta säädetään muita Pohjoismaita useammin lailla. Tämä näkyy sekä isoissa että pienissä asioissa. Esimerkiksi ministeriöjako määritellään Suomessa lainsäädännöllä, Ruotsissa taas asetuksella ja Norjassa hallituksen päätöksellä.⁹

Kunta- ja aluehallinnon osalta Suomen yksitasoinen kuntamalli on ollut poikkeus sekä pohjoismaisessa että laajemmassa eurooppalaisessa kontekstissa. Suomen erillaisuus vain korostuu, kun otetaan huomioon kuntien lakisääteisten tehtävien

8 Premfors & Sundström 2007.

9 Laki valtioneuvostosta 175/2003 SFS 1996:1515; Statsministerens kontor 16.10.2013.

suuri määrä. Meillä kunnat hoitavat myös tehtäviä, jotka muissa maissa kuuluvat joko aluetason tai valtion vastuulle, esimerkiksi erikoissairaanhoidon ja toisen asteen koulutus. Kuntien välinen yhteistyö on tästä syystä Suomessa laajempaa ja tiiviimpää kuin muualla, ja lakisääteistä yhteistoimintaa on selvästi enemmän kuin muissa vastaavissa maissa.¹⁰

Suomessa vuoden 2023 alussa toteutuva sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus muuttaa edellä kuvattua tilannetta. Uusi aluetaso tulee silti poikkeamaan merkittävästi muiden Pohjoismaiden vastaavasta tasosta. Tehtävien määrällä mitattuna hyvinvointialueet ovat vahvempia kuin esimerkiksi Ruotsin alueet, joiden tehtäväportfolio on nykyisellään yksi laajimmista koko Euroopassa.¹¹ Juridiselta asemaltaan Suomen hyvinvointialueet muistuttavat lähinnä Tanskan vuonna 2007 perustettuja alueita: hyvinvointialueilla on Tanskan alueiden tapaan vaaleilla valitut valtuustot, mutta ei verotusoikeutta eikä yleistä toimialaa.

Suomalaisen järjestelmän erityispiirteisiin kuuluu myös Kansaneläkelaitoksen (Kela) itsenäinen asema suhteessa valtioneuvostoon. Tanskassa ja Norjassa Kelaa vastaavan viranomaisen vastuulle kuuluva toiminta luetaan kokonaan osaksi valtioneuvostotason alaista hallintoa ja Ruotsissakin suurimmaksi osaksi. Suomen ja muiden Pohjoismaiden välinen ero näkyy vertailevissa tilastoissa siten, että Suomessa muita Pohjoismaita suurempi osuus valtion budjetista kulkee sosiaalivaikutusjärjestelmän kautta.¹²

Valtion aluehallintoa uudistettiin Suomessa vuosina 1997 ja 2010. Uudistusten vuoksi valtion aluehallinnon perusrakenne on nyt erilainen kuin muissa Pohjoismaissa. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa valtion alueellisen yleishallintoviranomaisen

10 Eythórsson ym. 2018; Teles & Kettunen 2016, 140–152.

11 Heinelt & Bertrana 2011.

12 OECD 2015.

eli läänin tai vastaavan aluejako on lähestulkoon yhteneväinen itsehallinnollisen aluetason aluejaon kanssa. Suomessa on kaksi erillistä poikkihallinnollista valtion aluehallintoviranomaista: aluehallintovirastot ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY). Ensin mainittuja on yhteensä kuusi ja jälkimmäisiä kolmetoista. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten aluejaot poikkeavat toisistaan. Myös tietoinen jako valtion viranomais-tehtäviin (aluehallintovirastot) ja valtion kehittämistehtäviin (ELY-keskukset) edustaa erilaista ajattelu- ja organisointitapaa kuin muissa Pohjoismaissa.¹³

Hallintopoliitiikan erot Pohjoismaissa

Hallintopoliitiikan asema ja näkyvyys valtakunnallisessa politiikassa on erilainen eri Pohjoismaissa. Norjassa ja Suomessa puolueiden väliset jakolinjat ovat monissa hallintopoliittisissa kysymyksissä jyrkkiä ja 1990-luvulta alkaen hallintopoliitikkaa koskevat linjaukset on kirjattu selkeästi hallitusohjelmiin. Ruotsissa hallintopoliittinen keskustelu käydään etäämmällä päivänpolitiikasta, pääosin laajan komitea- ja selvityslaitoksen puitteissa. Tanskassa hallintopoliittiset syklit ovat pidempiä kuin muissa Pohjoismaissa. Tanskan hallintoa on uudistettu harvakseltaan, mutta radikaalisti, eikä hallintopoliitikka ole toteutettujen uudistusten välisenä aikana näyttäytynyt tärkeänä kysymyksenä maan hallitusten agendalla.

Hallintotieteellinen tutkimus ja Pohjoismaiden vertailu

Hallintotieteillä on verrattain vahva asema Pohjoismaissa, ja hallintoa koskeva tutkimus on monialaista. Se, mistä puhutaan, kun puhutaan hallintotieteistä, eroaa kuitenkin jonkin verran maiden välillä. Tieteenalojen luokittelua (samoin kuin yliopis-

13 Kettunen ym. 2016.

tojen oppiaineiden nimiä) tarkastellessa voi panna merkille, että Suomessa esiintyvät *hallintotiede*, *kuntatiede* ja *aluetiede* ovat Ruotsissa osa yleisempää *politik och förvaltning* -tutkimusalueetta. Ruotsissa *julkishallinto* akateemisena alana ja oppiaineena ymmärretään monitieteiseksi yhdistelmäksi valtiotiedettä, liiketaloutta, oikeustiedettä, sosiologiaa ja kansantaloustiedettä. Havaintomme mukaan siinä, missä Ruotsissa painotetaan hallinnon poliittisia piirteitä, on Norjassa lähtökohtana usein organisaatioteoreettinen kysymyksenasettelu. Tanskassa hallintotieteiden otsikon alla tehdään myös sellaista tutkimusta, joka Suomessa luokiteltaisiin pikemminkin sosiaalipoliitikan tai sosiaalityön (käytäntöjen) tutkimukseksi. Luokittelueroja voidaan pitää keinotekoisina, mutta niillä on vaikutusta siihen, mitä tutkitaan ja millaisin menetelmin. Suomalaisessa hallintotieteen tutkimuksessa sovelletaan muita Pohjoismaita useammin laadullisia tutkimusmenetelmiä, esimerkiksi diskurssianalyysejä.

Hallintotieteen tutkimusaiheet ovat aina olleet verrattain käytännönläheisiä. Ne heijastavat kunkin maan ja aikakauden ajankohtaisia kysymyksiä. Suurilla hallinnollisilla uudistuksilla ja poliittisilla avauksilla on siten ollut merkittävä vaikutus hallintotieteelliseen tutkimusagendaan. Esimerkkejä tästä ovat Ruotsin kuntauudistuksesta kumpuava laaja kuntatutkimusohjelma 1970-luvulla ja Norjan hallituksen käynnistämä valtarakenteiden tutkimusohjelma vuosina 1973–1983.¹⁴ Kummassakin tapauksessa ohjelmilla oli vaikutusta yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen aihevalintoihin ja tutkimusyhteisöjen syntyyn vuosikymmeniksi eteenpäin.

Hallintopoliitikan ja tutkimustraditioiden yhteisvaikutuksena on syntynyt toisistaan poikkeavia tapoja jäsentää maailmaa. Norjalaisissa tutkimuksissa keskus–periferia-ulottuvuus

14 Strömberg & Westerstahl 1983; Hernes ym. 1982.

on yleisesti käytetty selittävä muuttuja erilaisille yhteiskunnallisille ilmiöille. Norjalaiset tutkijat seuraavat tässä Stein Rokkanin ja hänen tutkimusryhmänsä viitoittamaa tietä. Ruotsin varhaisten vaali- ja kuntatutkimusohjelmien seurauksena demokraatiateemat, varsinkin poliittisen ideologian vaikutus kansalaisten asenteisiin ja toimintaan, ovat olleet keskeisiä. Karrikoiden voisi sanoa, että on vaikea löytää ruotsalaista tutkimusta, johon ei sisälly tarkastelua vasemmisto–oikeistoakselilla.

Myös valtakunnallisen tutkimusrahoituksen painopistealueet ja rahoituksen pitkä- tai lyhytjänteisyys ovat vaikuttaneet siihen, millaisia tutkimuskohteita kussakin maassa esiintyy. Esimerkiksi Ruotsissa on tehty laajoja vaalitutkimuksia valtiollisen rahoituksen turvin jo 1950-luvulta lähtien. Suomessa kansallinen vaalitutkimusohjelma vakinaistui vasta 2000-luvulla. Hallintopolitiikan, tutkimuksen ja tutkimusrahoituksen yhteenkietoutuminen on haaste vertailevan tutkimuksen kannalta. Hallinnolliset uudistukset ovat yliedustettuja tutkimusteemoja silloin, kun ne ovat ajankohtaisia, mutta seurantalutkimuksille on harvemmin tarjolla rahoitusta. Samoin monet arkipäiväiset hallinnon käytännöt ja instituutiot jäävät tutkimatta, vaikka ne olisivat tärkeitä varsinkin vertailevan tutkimuksen näkökulmasta. Soveltavan tutkimuksen lisääntyminen ja esimerkiksi ministeriöiden edustajien osallistuminen tutkimushankkeiden ohjausryhmiin voivat pahimmillaan johtaa tieteeseen olennaisesti kuuluvasta kriittisestä tutkimusotteesta tinkimiseen.¹⁵ Tutkimusrahoituksen kohdennus ennalta määriteltuihin aiheisiin on tavallista erityisesti Norjassa, mutta ilmiö on vahvistunut viime vuosina Suomessakin muun muassa Suomen Akatemian alaisen strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitusohjelmien vaikutuksesta. Tutkimusrahoi-

15 Vrt. Benjaminsen & Robbins 2015, 191–196.

tuksen riippumattomuus onkin asia, jonka turvaamiseksi on tulevaisuudessa kiinnitettävä erityistä huomiota kaikissa Pohjoismaissa.

Tietty sokeus oman järjestelmän erikoispiirteille vaivaa kaikkien maiden tutkijayhteisöjä. Suomen henkilökeskeinen vaalijärjestelmä ja erittäin laaja lakisääteinen kuntien välinen yhteistoiminta ovat erikoisuuksia pohjoismaisessa kontekstissa, mutta niitä koskeva tutkimus on melko vähäistä. Vastaavasti Suomea hyödyttävää tutkimustietoa muiden Pohjoismaiden maakuntatason demokratian ja hallinnon arjen toiminnasta ja tuloksista on käytettävissä hyvin niukasti.

Seuraavassa esittelemme lyhyesti Pohjoismaissa tehtyä tutkimusta, joka kohdistuu alue- ja paikallistason hallinnon uudistuksiin sekä ympäristöpolitiikkaan ja -hallintoon. Pyrimme näiden esimerkkien avulla havainnollistamaan vertailevan tutkimusotteen tarpeellisuutta ja hedelmällisyyttä. Molemmat esimerkkiteemat kuuluvat myös omiin tutkimusintresseihimme.

*Esimerkki 1: Alueellisen ja paikallisen tason
hallintouudistusten tutkimus*

Pohjoismaita vertailevaa hallintotieteellistä tutkimusta on tehty runsaasti. Kolmen vuosikymmenen ajalta löytyy useita esimerkkejä siitä, miten hallintotieteen kehityskulku ja eri käsitteiden yleistyminen näkyvät sellaisissa Pohjoismaita vertailevissa tutkimuksissa, joissa myös Suomi on mukana. Esimerkiksi Harald Baldersheim ja Krister Ståhlberg kollegoineen tutkivat 1990-luvun alkupuolella vapaakuntakokeilujen tuloksia. Vapaakuntakokeilu oli pohjoismainen vastine hallinnon hajauttamisen trendille 1980-luvun Euroopassa. Pohjoismaissa desentralisaatio merkitsi yhä useampien ja laajempien julkisten tehtävien

siirtämistä paikallishallinnolle.¹⁶ Suomen ja Ruotsin liittyminen Euroopan unioniin vuonna 1995 siirsi keskustelun painopistettä pohjoismaisesta yhteistyöstä ”alueiden Eurooppaan”.¹⁷ 1990-luvun loppupuolella samat tutkijat kirjoittivat aluekehityksestä sekä rajat ylittävästä alueellisesta ja paikallisesta yhteistyöstä.¹⁸ 1990-luvun talouskriisi ja samanaikaisesti lisääntynyt kiinnostus uuteen julkisjohtamiseen (*New Public Management*) antoivat aiheetta verrata markkinasuuntautuneiden järjestämistapojen esiintymistä Pohjoismaissa.¹⁹ 2000-luvun alkupuolella tutkimuksen kentällä alettiin puhua hallinnasta (*governance*), hieman myöhemmin myös digitalisaatiosta ja alueellisesta verkostoitumisesta globalisoituvassa maailmassa (*Networking Regions*) sekä hajautetusta yhteistyöstä (*Decentralised Co-Operation*).²⁰ Myös kuntauudistuksia on tutkittu paljon kaikissa Pohjoismaissa.²¹

Vertailevaa asetelmaa on käytetty myös sellaisissa alueellisen ja paikallisen tason hallintoa koskevissa tutkimuksissa, joissa kohteena on koko Eurooppa. Näissä tutkimuksissa Suomi yleensä asettuu samaan ryhmään kuin muut Pohjoismaat. Esimerkkeinä eurooppalaisista vertailuista voidaan mainita tutkimus kuntajohtajista, tutkimus Pohjoismaiden hallinnon eurooppalaistumisesta ja tutkimus paikallishallinnon autonomiasta, jossa niin Suomi kuin muutkin Pohjoismaat näyttävät korkean autonomiaindeksin (*Local Authority Index*) maina.²²

Pohjoismaisista vertailuista on konkreettista etua, kun halutaan ymmärtää, millaisina Suomen hallinto ja sen toimintatavat näyttävät suhteessa muihin. Jos suunnitellaan asiakkaan valinnanvapauden lisäämistä terveydenhuollossa, on hyödylli-

16 Baldersheim & Ståhlberg 1994.

17 Baldersheim ym. 2001.

18 Baldersheim & Ståhlberg 1999.

19 Klausen & Ståhlberg 1998.

20 Baldersheim & Ståhlberg 2002, 74–90; Baldersheim ym. 2011; 2017.

21 Esim. Kjærgaard ym. 2020

22 Klausen & Magnier 1998; Lægreid ym. 2004, 347–369; Ladner ym. 2015.

sempää tutustua perusrakenteeltaan Suomen kaltaisen Ruotsin kokemuksiin kuin vaikkapa Alankomaihin, jossa järjestelmän koko toimintalogiikka on erilainen. Varsinkin hallintouudistuksia pohjustettaessa on vertailuissa syytä kiinnittää huomiota järjestelmiin kokonaisuutena: palvelujen järjestämisen tapoihin, hallintokulttuuriin ja -traditioon (valtiovallan rooli ja legitimitetti), väestö- ja asutusrakenteeseen sekä toimintakulttuuriin. Jos mallia otetaan maasta, jossa esimerkiksi valtiovallan rooli ja legitimitetti ovat erilaisia kuin Suomessa, voi uudistus epäonnistua yhteiskunnallisten lähtökohtien erilaisuuden vuoksi. Uudistukset, joihin on haettu inspiraatiota tiheään asutuista maista, saattavat toimia hyvin Suomen suurimmissa kaupungeissa, mutta huonosti muualla maassa. Uudistukset, joiden taustalla on vahva markkinasuuntautuneisuus, voivat olla ristiriidassa suomalaisen kansalaisyhteiskuntatradition kanssa. Kun hallintoa uudistetaan, on hyvä ymmärtää, että jos uudistus on Suomen järjestelmälogiikalle vieras, täytyy uudistuksen suunnitteluun ja toimenpanoon panostaa enemmän sen onnistumiseksi.

Esimerkki 2: Ympäristöpolitiikan ja -hallinnon tutkimus

Pohjoismaita pidetään edistyksellisen ympäristöpolitiikan ja -hallinnon edelläkävijöinä.²³ Kansainvälisessä ympäristöhallinnon tutkimuksessa Pohjoismaita käsitellään usein yhtenäisenä ryhmänä varsinkin, kun tutkimuskohteena tai -taustana on hyvinvointivaltion ja edistyksellisen ympäristöpolitiikan kytkös.²⁴ Pohjoismaat ovat edelläkävijöitä myös ympäristöhallinnon tutkimuksessa ja tutkimuksia on julkaistu runsaasti 1990-luvulta lähtien. Pohjoismaiden ympäristöhallintoa koskeva tutkimus on kuitenkin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta vähäistä.²⁵

23 Esim. Jordan & Adelle 2012.

24 Ks. Meadowcroft 2005.

25 Esim. Joas & Hermanson 1999.

Monet ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos tai elonkirjon (biodiversiteetin) köyhtyminen, ovat maailmanlaajuisia ja tulevaisuudessa yhä keskeisempiä hallintoa koskettavia kysymyksiä. Samalla ne ovat avainasemassa paikallisen ympäristöpolitiikan muotoutumisessa ja vaikuttavat esimerkiksi liikennettä ja asumista koskeviin ratkaisuihin. Niiden hallinta edellyttää yhteiskunnan eri hallintamekanismeilta valmiutta ylittää perinteisiä sektorirajoja ja hyödyntää erilaisia ohjauskeinoja.²⁶ Tällaiseen hallintaan osallistuvat paitsi hallinnon eri tasojen toimijat myös yritykset ja muut yksityiset toimijat erityisesti Pohjoismaissa. Myös fyysinen ympäristö ja sen laadun muutokset voidaan ymmärtää toimijaverkon osiksi, jotka yhdessä ihmistoimijoiden kanssa rakentavat hallinnan toiminnan tilaa ja käytäntöjä.²⁷ Eurooppalainen ympäristöpolitiikan ja -hallinnon tutkimus onkin viime vuosina kohdistunut erityisesti toimijoiden välisen dynamiikan, työnjaon ja roolien tarkasteluun erilaisissa politiikan ja hallinnon prosesseissa.

Pohjoismaita vertaileva näkökulma tarjoaa kiinnostavia tutkimusasetelmia: Euroopan unionin ympäristöpolitiikka asettaa selkeät raamit jäsenvaltioiden toimille, ja EU:n ympäristövaatimukset kuuluvat maailman tiukimpiin, mutta toimeenpanossa on paljonkin eroavaisuuksia jäsenvaltioiden välillä. Direktiivit määräävät esimerkiksi suojeluperusteista ja yhdyskuntajätevesien puhdistuksesta, mutta se, millä tavoin ja millä hallinnon tasoilla nämä toimeenpannaan, on jäsenvaltioiden vastuulla. Esimerkiksi Suomi ja Ruotsi ovat ympäristöhallinnon yleispiirteiltään melko samankaltaisia: molemmissa yksityisen sektorin osallistuminen on kohtalaisen merkittävää.²⁸ Maat eroavat toisistaan siinä, millä hallinnon tasoilla EU-säätelyä toimeenpannaan ja miten

26 Ks. Häkli ym. 2009, 90–102.

27 Åkerman 2006.

28 Eckerberg & Joas 2004, 405–412.

vastuut jakautuvat. Ruotsissa kansalaisosallistumisen traditio ja institutionalisoituneet muodot ovat Suomea vakiintuneempia, ja itsenäisellä ympäristöhallinnolla on Ruotsissa pidemmät juuret.²⁹

Maiden vertailu EU-politiikan toimeenpanon osalta auttaa ymmärtämään toimijoiden välistä dynamiikkaa ja jäsentämään tekijöitä, jotka vaikuttavat hallinnon sujuvuuteen. Vertailulla voidaan valottaa hallinnon eri tasojen välisen tehtävänjaon merkitystä ja esimerkiksi ympäristöpolitiikan kantavaksi periaatteeksi nousseen ekosysteemilähestymistavan edellyttämän laajapohjaisen osallistumisen mahdollisuuksia ja esteitä.³⁰

Pohjoismaiden väliset erot tulevat esiin ympäristöpolitiikkaa ja -hallintoa koskevassa tutkimuksessa, joka karkeasti arvioiden on erityisesti Tanskassa ja Ruotsissa volyymiltaan Suomea huomattavasti laajempaa ja monipuolisempaa. Ruotsalainen ympäristöhallinnon tutkimus on tuottanut valtavasti Suomenkin oloihin sovellettavissa olevaa tietoa, joka koskee erityisesti ympäristöpolitiikan integraatiota muille hallinnonaloille, paikallisen ympäristöhallinnon roolia ja toimintaa sekä osallistumisen kysymyksiä ja ympäristö- ja luonnonsuojelupolitiikan legitimitettiin.³¹ Nämä ovat teemoja, joissa Ruotsi on ollut edelläkävijä myös käytännön ympäristöhallinnon kehittämisessä.³² Samantyyppiset kysymyksenasettelut ovat kasvatamassa suosiotaan myös suomalaisessa ympäristöpolitiikan ja -hallinnon tutkimuksessa.

Pohjoismaisen vertailun anti tulevaisuuden hallintotieteille

Hallintotieteellinen tutkimus on läheisessä yhteydessä hallinnan kohteena oleviin yhteiskunnallisiin ilmiöihin: tutkimuksen

29 Esim. Lundqvist 2004; Lidskog & Elander 2012, 411–427.

30 Ks. Jäppinen ym. 2004.

31 Esim. Nilsson & Eckerberg 2007; esim. Olsson 2009, 127–138.

32 Hysing 2014, 262–274.

tavoitteisiin kuuluu usein konkreettisten ongelmakohtien näkyväksi tekeminen ja ratkaisuvaihtoehtojen esittäminen. Siten hallintotieteellisen tutkimuksen kohteet muuttuvat yhteiskunnallisten muutosten mukana. Ilmiöt ilmastonmuutoksesta yhteiskunnan kriisinkestävyyteen ja julkisten palveluiden uudelleenorganisointiin haastavat hallinnon tutkijat tarkastelemaan tutkimuskenttäänsä uudeltaisista näkökulmista ja kehittämään tutkimusmenetelmiä, joiden avulla voidaan parhaiten pureutua muutoksen analysoimiseen ja syvälliseen ymmärtämiseen. Hallinnon muuttuvien käytäntöjen kuvaaminen on olennainen osa tutkimusta, mutta samalla on huomioitava taustalla vaikuttavat laajemmat yhteiskunnalliset ja kansainväliset prosessit sekä hallinnon kulttuuriset ja taloudelliset edellytykset, jotka muutoksen keskellä helposti unohtuvat. Tässä vertailu Pohjoismaihin toimii hyvänä apuna ilmiöiden taustojen ja syiden ymmärtämisessä ja taustamuuttujien vakioimisessa.

Vertailun lisäksi tai rinnalla Suomi voi ottaa oppia muista Pohjoismaista omaksumalla sellaisia tutkimusteemoja, jotka ovat yleisiä pohjoismaisessa hallinnon tutkimuksessa, mutta joita Suomessa tehtävä hallinnon tutkimus ei toistaiseksi juurikaan käsittele. Osa näistä teemoista on tulevaisuuden hallinnon kannalta keskeisiä, joten niitä koskevaa tutkimusta ja keskustelua tarvitaan kasvavissa määrin. Kysymys poliittisesta vastuusta ja sen selkeydestä on yksi tällainen teema. Esimerkiksi Ruotsissa kysymys on keskeinen sekä tutkimuksessa että laajemmassa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Erilaisia hallinnollisia ratkaisuja arvioidaan usein poliittisen vastuun näkökulmasta: jos jokin uudistus tehdään, ymmärtääkö kansalainen, kuka on vastuussa päätöksistä ja miten vastuu tulee kantaa? Kuvaavaa on, ettei yleiselle ruotsin kielen sanalle *ansvarsutkrävande* (eng. accountability) ole osuvaa suomenkielistä vastinetta – poliittinen tilivelvollisuus on käsitteenä akateemisessa käytössä, mutta

se ei kuulu poliittisen keskustelun vakiosanastoon. Poliittista vastuuta ja järjestelmän legitimitettä koskevan tutkimuksen vahvistamiselle olisi Suomessa tarvetta. Esimerkiksi laaja ja vaikeasti hahmotettava kuntien välisten yhteistyösuhteiden verkosto on ilmiö, joka saisi vastuukysymyksille herkistyneiden ruotsalaisten asiantuntijoiden hälytyskellot soimaan.

Toinen vastaavanlainen teema on Ruotsissa laajemmin tutkittu ajatus *älykkäästä sopeutumisesta* (*Smart Shrinking*), jonka lähtökohtana on ikääntymisen, syntyvyyden laskun ja muutoliikkeen vaikutukset kuntien toimintaympäristöön.³³ Tavanomaisen ongelmalähtöisyyden sijaan älykäs sopeutuminen hakee hallittua ja taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää muutosta esimerkiksi palveluverkkojen ja -rakenteiden muutoksen avulla. Ruotsissa on tutkittu myös palvelutarjonnan edellytyksiä ja digitalisaation mahdollisuuksia esimerkiksi vanhustenhuollossa harvaan asutuilla alueilla, erityisesti Pohjois-Ruotsissa.³⁴ Nämä lähestymistavat ovat rantautuneet Suomeen viipeellä.

Myös monikulttuurisuutta ja monimuotoisuutta koskevassa hallinnon tutkimuksessa Suomi kaipaa tulevaisuudessa monipuolisempaa otetta ja seuraa muiden Pohjoismaiden esimerkiksi. Suomalaista keskustelua vaivaa toistaiseksi tietyn tyyppinen (ja sinänsä ehkä täysin luonnollinen) kypsymättömyys. Esimerkiksi monikulttuurisuus työelämässä nähdään lähinnä työnantajan vastuuna kohdella kaikkia taustasta riippumatta samanarvoisesti yksilöinä eikä tiettyjen ryhmien edustajina. Monella tavalla tämä on hyvä ja toivottava asia, mutta samalla tämä vaatimus myös korostaa enemmistön näkökulmaa ”ai-noana oikeana”. Edustuksellisen demokratian tutkimuksella on Suomessa pitkät perinteet. Sen sijaan keskustelua tai tutkimusta

33 Esim. Syssner 2018.

34 Nyhlén & Giritli-Nygren 2016, 427–439; Giritli-Nygren & Nyhlén 2017, 337–343.

edustuksellisesta byrokratiasta (*representative bureaucracy*) ei Suomessa vielä juurikaan ole.³⁵ Edustuksellinen byrokratia viittaa vähemmistöjen edustukseen hallinnossa: jos vähemmistöt ovat voimakkaasti aliedustettuja päätöksenteon valmistelu- tai toimeenpanovaiheessa, voidaan olettaa, että kaikkien väestöosien tarpeet eivät tule hallinnon prosesseissa riittävällä tavalla ymmärretyiksi ja huomioiduiksi.

Hallinto ja sen tutkimus joutuvat tulevaisuudessa vastaamaan ilmastonmuutoksen torjuntaan ja siihen sopeutumiseen sekä kestäväan kehitykseen ja kiertotalouden edistämiseen liittyviin vaatimuksiin entistä täsmällisemmin. Näitä koskevassa tutkimuksessa Suomi on tietyissä teemoissa edelläkävijä. Sen sijaan esimerkiksi fossiilisten energiamuotojen tuotannon ja kulutuksen vähentämiseen pyrkivä energiamurros ja siihen liittyvä hallinto ovat tällä hetkellä aihe, joissa osa Pohjoismaista on Suomea pidemmällä niin käytännössä kuin tutkimuksessa.³⁶ On kuitenkin ilmeistä, että juuri Pohjoismaat ovat se viiteryhmä, joihin vertaaminen on tässäkin mielekästä riittävän yhteneväisen poliittisen ja hallinnollisen rakenteen ja käytännön sekä samankaltaisten ilmastollisten ja muiden ympäristöllisten olosuhteiden vuoksi ja siksi, että Pohjoismaista on kerätty samantyyppistä luonnontieteellistä, hallintaa tukevaa aineistoa jo pitkään.³⁷

Hallintotieteen tutkimuksen tulevaisuuden kannalta on tärkeää tunnistaa, mikä on Suomen anti muille Pohjoismaille ja pohjoismaiselle tutkijayhteisölle. Esimerkiksi tutkimus, joka koskee kuntien tarkastuslautakuntien työtä ja toimintaa, on tässä mielessä arvokasta. Suomessa on myös paljon tietoa tiedolla johtamisesta ja vaikuttavuusarvioinnista, joka voi olla

35 Tahvilzadeh 2015, 121–149; Lægreid & Olsen 1978.

36 Esim. Tanskan osalta Moe 2015.

37 Björk ym. 2016.

hyödyksi muissa maissa. Pohjoismainen kenttä voi näin tarjota väylän, joka helpottaa suomalaisen hallintotieteen tutkimuksen kansainvälistymistä.

Lähteet

- Baldersheim, Harald & Are Vegard Haug & Morten Øgård (2011) *The Rise of the Networking Region. The Challenges of Regional Collaboration in a Globalized World*. Lontoo: Routledge.
- Baldersheim, Harald & Larry Rose & Siv Sandberg (2017) *Local and Regional Government in the Nordic Countries: Co-Operative Decentralization. Teoksessa Oddbjørn Knutsen (toim.) The Nordic Models in Political Science. Challenged, but still viable?* Bergen: Fagbokforlaget.
- Baldersheim, Harald & Siv Sandberg & Morten Øgård & Krister Ståhlberg (2001) *Norden i regionernas Europa*. Kööpenhamina: Pohjoismaiden ministerineuvosto.
- Baldersheim, Harald & Krister Ståhlberg (1994) *Towards the Self-Regulating Municipality. Free Communes and Administrative Modernization in Scandinavia*. Aldershot: Dartmouth Publishing Company.
- Baldersheim, Harald & Krister Ståhlberg (1999) *Nordic Region-Building in a European Perspective*. Lontoo: Routledge.
- Baldersheim, Harald & Krister Ståhlberg (2002) From Guided Democracy to Multi-Level Governance: Trends in Central-Local Relations in the Nordic Countries. *Local Government Studies* 28:3, 74–90.
- Benjaminsen, Tor & Paul Robbins (2015) Nordic Political Ecologies. *Norsk Geografisk Tidsskrift–Norwegian Journal of Geography* 69, 191–196.
- Björk, Olle & Viveka Palm & Nancy Steinbach & Øyvind Lone & Kristine Kolshus & Ole Gravgård Pedersen & Signe Krarup & Leo Koltola & Annika Lindblom (2016) *Making the environment count: Nordic accounts and indicators for analysing and integrating environment and economy*. Kööpenhamina: Pohjoismaiden ministerineuvosto.
- Eckerberg, Katarina & Marko Joas (2004) Multi-level environmental governance: A concept under stress? *Local Environment* 9:5, 405–412. DOI:10.1080/1354982042000255315.
- Eythórsson, Gretar Thor & Pekka Kettunen & Jan Erling Klausen & Siv Sandberg (2018) Reasons for Inter-municipal Cooperation: A Comparative Analysis of Finland, Iceland and Norway. Teoksessa Filipe Teles & Pawel Swianiewicz (toim.) *Inter-Municipal Cooperation in Europe. Governance and Public Management*. Sveitsi: Palgrave Macmillan. DOI: 10.1007/978-3-319-62819-6_6.
- Greve, Carsten & Per Lægreid & Lise H Rykkja (2016) The Nordic model revisited: Active reformers and high performing public administrations. Teoksessa Carsten Greve & Per Lægreid & Lise H Rykkja (toim.) *Nordic administrative reforms: Lessons for public management*. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Giritli-Nygren, Katarina & Sara Nyhlén (2017) Mapping the ruling relations of work in rural eldercare intersections of gender, digitalization and the centre–periphery divide. *Journal of Rural Studies* 54, 337–343.
- Heinelt, Hubert & Xavier Bertrana (toim.) (2011) *The Second Tier of Local Government in Europe: Provinces, Counties, Départements and Landkreise in Comparison*. Lontoo: Routledge.
- Hernes, Gudmund & Johan P. Olsen & Håvard Alstadheim & Ole Berrefjord (1982) *Maktutredningen Sluttrapport*. NOU Norges Offentliga Utredningar 3, Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet.
- Hysing, Erik (2014) A green star fading? A critical assessment of Swedish environmental policy change. *Environmental Policy and Governance* 24, 262–274.

- Häkli, Jouni & Yrjö Haila & Tanja Helle & Ari Jokinen & Pekka Jokinen & Markus Laine & Helena Leino & Nina Tynkkynen (2019) Ympäristöpolitiikka ja aluetiede – oivaltavaa ongelmanratkaisua. Teoksessa Kirsi Lehto & Niina Mäntylä & Ilari Karppi (toim.) *Governance IV – Hallintaa ja yhteistyötä*. Vaasa: Vaasan yliopisto, Johtamisen yksikkö.
- Jacobsson, Bengt & Per Lægreid & Ove K. Pedersen (2004) *Europeanization and transnational states: Comparing Nordic central governments*. Lontoo: Routledge.
- Joas, Marko & Ann-Sofie Hermanson (toim.) (1999) *The Nordic Environments. Comparing Political, Administrative and Policy Aspects*. Lontoo: Routledge.
- Jordan, Andrew & Camilla Adelle (toim.) (2012) *Environmental policy in the EU: Actors, institutions and processes*. Lontoo: Routledge.
- Jäppinen, Jukka-Pekka & Juha Seppälä & Jukka Salo (2004) *Ekosysteemiäheystymistapa biodiversiteetin suojelussa, hoidossa ja kestävässä käytössä*. Suomen Ympäristö 733. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Kekkonen, Jukka (2008) Vertailevan tutkimuksen haasteita. *Tieteessä tapahtuu* 3–4/2008, 32–37.
- Kettunen, Pekka & Siv Sandberg & Cecilia Fredriksson (2016) *Eurooppalaiset hallintajärjestelmät vertailussa*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 37/2016. Helsinki: Valtioneuvosto.
- Kjærgaard, Marie & Kurt Houlberg & Jens Blom-Hansen & Signy Irene Vabo & Siv Sandberg (2020) *De nordiske kommunalreformer; nationale reformstrategier i Danmark, Norge og Finland*. Kööpenhamina: VIVE – Viden til Velfærd Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Klausen, Kurt Klaudi & Annick Magnier (toim.) (1998) *The Anonymous Leader. Appointed CEOs in Western Local Government*. Odense: Odense University Press.
- Klausen, Kurt Klaudi & Ståhlberg Krister (toim.) (1998) *New Public Management i Norden: Nye organisations- og ledelsesformer i den decentraliserede velfærdsstat*. Odense: Odense Universitetsforlag.
- Ladner, Andreas & Nicolas Keuffer & Harald Baldersheim (2015) *Local Autonomy Index for European Countries (1990–2014)*. Release 1.0. Bryssel: Euroopan komissio.
- Ladner, Andreas & Nicolas Keuffer, Harald Baldersheim, Nikos Hlepas, Pawel Swianiewicz, Kristof Steyvers & Carmen Navarro (2019) *Patterns of Local Autonomy in Europe*. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Laki valtioneuvostosta (175/2003).
- Lidskog, Rolf & Ingemar Elander (2012) Ecological Modernization in Practice? The Case of Sustainable Development in Sweden. *Journal of Environmental Policy & Planning* 14:4, 411–427. DOI: 10.1080/1523908X.2012.737234.
- Lundqvist, Lennart J. (2004) *Sweden and Ecological Governance: Straddling the Fence*. Manchester: Manchester University Press.
- Lægreid, Per & Johan P. Olsen (1978) *Byråkrati og beslutninger*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Lægreid, Per & Runolfur Smari Steinthorsson & Baldur Thorhallsson (2004) Europeanization of Central Government Administration in the Nordic States. *Journal of Common Market Studies* 42:2, 347–369.
- Meadowcroft, James (2005) From welfare state to ecostate. Teoksessa John Barry and Robin Eckersley (toim.) *The state and the global ecological crisis*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Moe, Espen (2015) *Renewable Energy Transformation of Fossil Fuel Backlash: Vested Interests in the Political Economy*. Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

- Nilsson, Måns & Katarina Eckerberg (toim.) (2007) *Environmental policy integration in practice: Shaping institutions for learning*. Lontoo: Earthscan.
- Nyhlen, Sara & Katarina Giritli-Nygren (2016) The 'home-care principle' in everyday making of eldercare policy in rural Sweden. *Policy and Politics* 44:3, 427–439. DOI:10.1332/030557315X14357452041573.
- OECD (2015) Government at a Glance 2015. DOI:10.1787/gov_glance-2015-en.
- Olsson, Jan (2009) Sustainable development from below: institutionalising a global idea-complex. *Local Environment* 14:2, 127–138.
- Premfors, Rune & Göran Sundström (2007) *Regeringskansliet*. Malmö: Liber.
- Ragin, Charles C. (1989) *The comparative method. Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies*. Berkeley: University of California Press.
- Sletnes, Ingun & Carsten Henrichsen & Olle Lundin & Eija Mäkinen (2013) *Kommunelovene i Norden. En kartlegging og sammenligning*. HiOA Rapport 2013 nr 13. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus.
- SFS 1996:1515. *Förordning (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet*. Stockholm: Statsrådsberedningen.
- Statsministerens kontor 16.10.2013. Offisielt frå statsrådet 16. oktober 2013 klokkan 10.00. Oslo: Regeringen.
- Statskontoret (2020) *Förvaltningsmodellen under coronapandemin*. Stockholm: Statskontoret.
- Strömberg, Lars & Jörgen Westerstahl (1983) *De nya kommunerna. En sammanfattning av Kommunaldemokratiska forskningsgruppens undersökningar*. Tukholma: Liber.
- Syssner, Josefina (2018) *Mindre många. Om anpassning och utveckling i krympande kommuner*. Årsta: Dokument Press.
- Tahvilzadeh, Nazem (2015) Till frågan om representation och byråkratin. Minoritetsadministratörers företräddpraktiker i offentliga organisationer. *Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys* 4, 121–149.
- Teles, Filipe & Pekka Kettunen (2016) Why municipal cooperation matters? Diversity and research agendas. Teoksessa Sadioglu, Ugur & Kadir Dede (toim.) *Theoretical Foundations and Discussions on the Reformation Process in Local Governments*. Yhdysvallat: IGI Global, 140–152. DOI: 10.4018/978-1-5225-0317-0.
- Wockelberg, Helena & Shirin Ahlbäck Öberg (2016) Reinventing the old reform agenda: Public administrative reform and performance in Sweden. Teoksessa Hammerschmid, Gerhard & Steven Van de Valle & Rhys Andrews & Philippe Bezes (toim.) *Public Administration Reforms in Europe. The View from the Top*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Åkerman, Maria (2006) *Tiedon tuotannon käytännöt ja ympäristöpolitiittinen toimintuus: rajaamisen ja yhdistämisen politiikkaa*. Acta Electronica Universitatis Tampereensis 513. Tampere: Tampere University Press.